

H. DELANGHE, *The Competitiveness of National Industries and Foreign Direct Investment: The Japanese Cotton Textile Industry and its Direct Investment in Brazil in the 20th Century*, K.U. Leuven, 2002, promotor: Prof. Dr. E. Buyst

Een belangrijk onderwerp in de economische geschiedenis – en de economische literatuur in het algemeen – is de verschuiving van land naar land van algemeen economisch leiderschap. Dergelijke studies zijn gewoonlijk gebaseerd op één of meer gedetailleerde casestudies van individuele industrieën. Dikwijls stelt men dat de verschuiving van land X naar land Y van algemeen economisch leiderschap verband houdt met het feit dat land Y actief is in industrieën die moderner zijn dan die van land X, of dat de strategie, structuur en prestaties van bedrijven in land Y superieur zijn aan die van bedrijven in land X, of een combinatie van de twee.

Veel minder aandacht werd totnogtoe besteed aan de verschuiving van land naar land van leiderschap in één en dezelfde industrie. Toch is dat een belangrijk fenomeen, dat bovendien ook deel uitmaakt van het proces van economische ontwikkeling. Ontwikkelde landen proberen leiderschap te bereiken in moderne industrieën. Tegelijkertijd verliezen ze internationale competitiviteit en geven ze leiderschap af in gevestigde industrieën. Ontwikkelingslanden, aan de andere kant, proberen bij te benen en leiderschap te bereiken in gevestigde industrieën. In een economisch geïntegreerde wereld en een periode van economische globalisering wordt dit proces geïntensifieerd en versneld. Industriële productie kan gemakkelijk hier worden stopgezet en daar worden heropgestart. Het is een pijnlijk proces dat tenminste gedeeltelijk de anti-globaliseringbeweging mee verklaart.

Deze bedenkingen geven aanleiding tot twee groepen van nauw gerelateerde vragen. Een eerste gaat over de internationale competitiviteit van nationale industrieën: hoe kan men deze meten, en welke zijn de determinanten ervan? Een tweede gaat over directe overzeese investeringen: welke rol speelt de internationale competitiviteit van een nationale industrie in de verklaring van haar directe overzeese investeringen, hoe kan men de competitiviteit van deze investeringen meten, en welke zijn de determinanten ervan?

Om deze vragen te beantwoorden volgt deze studie een dubbele aanpak. Eerst wordt een theoretisch kader ontwikkeld. Hierbij wordt kritisch gebruik gemaakt van de analytische kaders ontwikkeld door Michael Porter over internationaal competitief voordeel – het *diamond conditions* analytisch

kader – en door John H. Dunning over directe overzeese investeringen – het *Ownership-Localization-Internalization* of O-L-I-analytisch kader.

Dit theoretisch kader wordt vervolgens toegepast op een *casestudy* van de voor- en naoorlogse Japanse katoenindustrie en haar investeringen in China voor W.O. II en in Brazilië na W.O. II, met een duidelijke nadruk op het laatste. De katoenindustrie is wellicht de industrie waarin de verschuiving van land naar land van leiderschap in één en dezelfde industrie het duidelijkst is. Het is de oudste 'moderne' industrie, de gebruikte technologie is relatief eenvoudig en de *barriers to entry* zijn laag, zodat het een erg competitieve industrie is met internationaal druk verhandelde producten.

De Japanse katoenindustrie is tijdens het interbellum en opnieuw in de jaren 1950 's werelds meest competitieve katoenindustrie en heeft een belangrijke impact op de verdere ontwikkeling van de wereldkatoenindustrie. Met uitzondering van de Britse katoenindustrie is het ook de enige van de eens wereldleiders die reeds volledig door de cyclus van opgaande en neergaande competitiviteit is gegaan. Eerder dan de essentieel 19^{de}-eeuwse Britse katoenindustrie – gebaseerd op de *mule spindle* – is het ook de geschiedenis van de meer moderne Japanse katoenindustrie – gebaseerd op de *ring spindle* – die relevant is voor een begrip van de huidige leiders op het gebied van katoen en andere textiel. En als reactie op haar neergang doet de Britse katoenindustrie (i.t.t. de Japanse) niet of nauwelijks aan directe overzeese investeringen. Er zijn ook een aantal specifiek Japanse redenen die dit tot een goede *casestudy* maken. De katoenindustrie speelt een belangrijke rol in de Japanse economische ontwikkeling. Het is de eerste moderne industrie en heeft een modelfunctie op het gebied van *finance*, management, etc. Het is ook een belangrijke industrie in termen van *output*, toegevoegde waarde en werkgelegenheid. En het is de eerste export georiënteerde industrie, en de eerste industrie die aan directe overzeese investeringen doet.

De naoorlogse Japanse katoenindustrie is totnogtoe niet zo goed onderzocht als de vooroorlogse. Dergelijk onderzoek laat een vruchtbare vergelijking toe tussen de voor- en naoorlogse periodes.

Brazilië als gastland voor naoorlogse Japanse katoeninvesteringen heeft ook minder aandacht gekregen dan bijvoorbeeld Azië. Nochtans is het Brazilië – waar Japanse katoeninvesteringen plaatsvinden vanaf het midden van de jaren 1950 – dat één van de langste en meest substantiële *casestudies* van naoorlogse Japanse katoeninvesteringen biedt. Na W.O. II gaan de investeringen in China immers verloren en nieuwe investeringen in Azië beginnen slechts in de jaren 1960. Aan de andere kant zijn naoorlogse Japanse katoeninvesteringen meer substantieel in Brazilië dan in andere Latijns-Amerikaanse landen zoals Costa Rica of El Salvador, waar ook

Japanse katoeninvesteringen plaatsvinden vanaf het midden van de jaren 1950. En er zijn een aantal andere kenmerken die Brazilië interessant maken. Het is een niet-Aziatisch land dat toch nauwe relaties met Japan onderhoudt via migratie (een 200.000-tal Japanse migranten arriveren in Brazilië voor W.O. II, nog een 50.000-tal na W.O. II), handel, en ook investeringen. Het is immers een belangrijk gastland voor Japanse directe overzeese investeringen in het algemeen. Dit laat een studie toe van de interactie-effecten tussen textiel- en andere directe overzeese investeringen, en tussen directe overzeese investeringen en andere wijzen van internationale interactie en expansie.

De vijf onderzoeksvragen kunnen daarom geherformuleerd worden in vijf werkvragen. Hoe kan men de internationale competitiviteit van de voor- en naoorlogse Japanse katoenindustrie meten, en welke zijn de determinanten ervan? Welke rol speelt de internationale competitieve positie van de voor- en naoorlogse Japanse katoenindustrie in de verklaring van haar directe overzeese investeringen (in China voor W.O. II, en in Brazilië na W.O. II)? Hoe kan men de competitiviteit van deze overzeese investeringen meten? En welke zijn de determinanten van deze competitiviteit?

Binnen deze bredere *casestudy* van de voor- en naoorlogse Japanse katoenindustrie en haar directe overzeese investeringen is de focus in het bijzonder op 8 Japanse textielbedrijven die in de naoorlogse periode katoeninvesteringen in Brazilië ondernemen: Daiwa, Kanebo, Kurabo, Nisshinbo, Omi, Toyobo, Tsuzuki en Unitika. Deze zijn van de oudste industriële bedrijven in Japan en de grootste textielbedrijven. In de vooroorlogse periode houden ze zich voornamelijk bezig met katoen, hoewel er al enige diversificatie in andere textiel plaatsvindt. In de naoorlogse periode, hoewel katoen belangrijk blijft, vindt veel radicalere diversificatie in niet-textiel plaats.

Deze studie positioneert zich tegenover de bestaande literatuur over de voor- en naoorlogse Japanse katoenindustrie eerst en vooral door een nationaal perspectief aan te houden. Ze doet dit voor de vooroorlogse periode, wat overeenkomt met de trend in de bestaande literatuur. Maar ze doet dit ook voor de naoorlogse periode, waar de bestaande literatuur gewoonlijk werkt op meer geaggregeerde niveaus van bijvoorbeeld ontwikkelde *versus* ontwikkelingslanden. Op deze wijze vraagt deze studie aandacht voor de diversiteit binnen deze groepen van landen. De focus van deze studie is ook op Japan, daarmee de gewoonlijke focus remediërend, vooral wat de vooroorlogse periode betreft, op de Britse katoenindustrie. Deze studie bekijkt ook zowel de voor- als naoorlogse periodes. Dat laat een weging van de continuïteit toe. En de focus is enkel op katoen. Dit remédieert niet alleen de gewoonlijke focus in de literatuur voor de vooroorlogse periode op de Japanse zijde-industrie, het vraagt ook dat aandacht wordt besteed, voor wat de naoorlogse

periode betreft, aan de diversiteit binnen de textielindustrie. Misschien meer dan andere auteurs, in het bijzonder zij die werken over arbeidsomstandigheden, werkt deze studie op basis van een expliciet theoretisch kader. Tenslotte, eerder dan te kijken naar arbeidsomstandigheden of technologie of andere factoren op zich, kiest deze studie ook voor een brede aanpak door op geïntegreerde wijze te kijken naar arbeid, technologie, bedrijfsstrategie en -structuur, industriële structuur en andere factoren.

In deze studie wordt een brede waaier van Japans – thuisland van de directe overzeese investeringen – en Braziliaans – gastland van de directe overzeese investeringen – bronnenmateriaal gebruikt. Hier wil ik enkel de aandacht vestigen op het feit dat het bronnenmateriaal aan Japanse kant werd verrijkt door preferentiële toegang tot statistieken op bedrijfsniveau en aan Braziliaanse kant door veelvuldige interviews in de Japanse dochterondernemingen.

Wat zijn dan enkele conclusies van deze studie? Deze studie vindt zoals Porter dat export-prestaties cruciaal zijn voor het meten van internationale competitiviteit. Maar men moet voorzichtig zijn met het niveau waarop men export-prestaties meet. Hoe breed of hoe eng definiëren we de industrie of het industrie-segment? Al te brede en al te enge niveaus moeten worden vermeden. Gewoonlijk is het ook beter niet alleen naar internationale marktaandeelen te kijken maar ook naar exportgroei, bredere exportcategorieën, import, productiecapaciteit en productie om tot een evenwichtiger oordeel te komen over de positie van de nationale industrie.

Zoals Porter vindt deze studie ook dat de internationale competitiviteit van nationale industrieën wordt bepaald door de configuratie van zogenaamde *diamond conditions*, een analytisch kader dat een heel aantal voordelen heeft. Het integreert het werk van een belangrijk aantal illustere voorgangers (Marshall, Schumpeter, Chandler, Lazonick, etc.), en plaatst zich dus in en integreert een lange traditie van denken over competitiviteit. Maar het analytisch kader van Porter betekent ook in belangrijke mate een verbetering van het werk van zijn voorgangers. Het integreert vele determinanten en houdt een brede, inclusieve en veelomvattende aanpak in. Het biedt ook een middel voor het integreren van micro- en macro-economische invloeden, en dit argumenteert tegen de adoptie van monocausale verklaringen. De determinanten zijn *common sense*. Het kader is geïntegreerd – het effect van één determinant is afhankelijk van de staat van de anderen. Dit laat meer gesofisticeerde analyse en verklaring toe. Het kader is aanpasbaar – het kan wijd toegepast worden op landen en industrieën. Het kader is flexibel – afhankelijk van de omstandigheden kan aan elke variabele een different gewicht

gegeven worden. Dit laat een meer realistische verklaring toe. En het concept innovatie wordt benadrukt.

Maar er zijn ook een aantal fundamentele problemen met het kader. Het *diamond conditions* kader is juist dat, een analytisch kader en geen theorie. Het heeft een belangrijke heuristische functie, en laat het organiseren van bewijsmateriaal toe. Maar het vertelt je niet welke de belangrijkste determinant van competitief voordeel is, of welke determinant *überhaupt* belangrijk is, met andere woorden de sterkte van de relatie. Hiervoor kan statistische analyse nodig zijn, als die al mogelijk is.

Welke determinant het belangrijkste is, en of een determinant *überhaupt* belangrijk is, is ook afhankelijk van welke competitief spel men bekijkt. Elke nationale industrie wordt voortdurend geconfronteerd met een aantal concurrerende nationale industrieën. In elk van deze competitieve spelen kan het gewicht van elke determinant anders zijn. Porter bespreekt de determinanten echter in een absolute eerder dan een relatieve wijze.

Op zekere wijze onderschat Porter ook het geïntegreerde karakter van het kader. Niet alleen is de bijdrage van elke determinant afhankelijk van de staat van de andere determinanten. Eén enkele determinant beïnvloedt ook alle andere determinanten. De gekozen technologie bijvoorbeeld bepaalt ook het arbeidsregime en de aard van de gebruikte grondstoffen.

Hoewel Porter innovatie benadrukt, onderschat hij toch het belang hiervan. Innovatie gaat verder dan technologie en producten en processen maar omvat ook bijvoorbeeld organisatorische *set-up*. Het houdt ook in breder te gaan dan wat een rationele analyse van kosten je zou vertellen te doen.

Tegelijkertijd echter is controle over determinanten niet ongelimiteerd. Een bedrijf begint met een zekere geschiedenis, en moet een zekere omgeving als gegeven nemen, m.a.w. er zijn beperkingen op de mate waarin men controle heeft over de configuratie van condities.

In het Porter kader wordt protectionisme geplaatst onder 'toeval' maar in de textielindustrie is protectionisme zo belangrijk dat het meer aandacht verdient. Ook macro-economische schokken worden door Porter onder 'toeval' geplaatst, maar in het geval van gastland Brazilië zijn deze opnieuw zo frequent dat men bijna kan spreken van toevallige gebeurtenissen van een systematische aard, die opnieuw meer aandacht verdienen in de analyse.

Wat de vragen over de rol van de internationale competitiviteit van de nationale industrie in directe overzeese investeringen betreft, stelt deze studie voor de Porter en Dunning kaders met elkaar te verbinden. Het moet eerst duidelijk zijn wat de internationale competitieve positie van een industrie is die aan directe overzeese investeringen doet en waarop deze gebaseerd is. In het geval van een internationaal competitieve industrie is het duidelijk dat de

monopolie/oligopolie en *product cycle* theorieën van directe overzeese investeringen het meest relevant zullen zijn. In dit geval zijn de zogenaamde *ownership advantages* en de exploitatie daarvan het belangrijkste. En zulke investeringen zullen in de eerste plaats *market-seeking* zijn. In het geval van een industrie die niet internationaal competitief is, is het duidelijk dat de *locational advantage* theorieën het meest relevant zullen zijn. Het belangrijkste zijn de voordelen ontleend aan de lokatie in en van het gastland. Dergelijke investeringen zullen in de eerste plaats *resource seeking* zijn.

Deze studie gaat over de Japanse katoenindustrie en haar investeringen in China en Brazilië. Maar de analytische kaders van Porter en Dunning, en de verfijningen door deze studie aangebracht, zijn toepasselijk op eender welk land en eender welke industrie, dus ook bijvoorbeeld op België en de internationalisering van de Belgische katoen-, staal-, etc. industrieën.